

Prikaz knjige Bo Göransson i Claes Brundenius (ur.), "Universities in Transition: The Changing Role and Challenges for Academic Institutions"

Gregorić, Pavel

Source / Izvornik: **Privredna kretanja i ekonomska politika, 2012, 22, 101 - 108**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:261:384513>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Institute of Philosophy](#)

Universities in Transition: The Changing Role and Challenges for Academic Institutions

PRIKAZ KNJIGE

Bo Göransson i Claes Brundenius, ured.
New York, NY i Dordrecht: Springer, 2011, xiii + 366 str.

«Od sveučilištâ se traži da preuzmu sve važniju ulogu u gospodarskom i društvenom razvitku. Vlasti sveučilištima stavljaju u zadaću da obrazuju sve različite dobne skupine kao i da razvijaju i prenose najnovije tehnologije u gospodarstvo. Gospodarstvo pak sve manje traži opće inženjersko obrazovanje i od sveučilišta traži da daju nova i specijalizirana znanja kao i da provode istraživanja za posebne potrebe gospodarstva. Studenti obrazovanje shvaćaju više kao investiciju nego osobnu potrebu i zahtijevaju obrazovanje koje je relevantno za zapošljavanje. Nadalje, civilno društvo od sveučilišta često očekuje smjernice za rješavanje svih vrsta poteškoća koje zahvaćaju društvo, od bolesti do ljudskih sukoba. Kako sveučilišta mogu zadovoljiti takvu navalu ponekad sukobljenih očekivanja?» (str. 348).

Ovo je pitanje koje sažima izazov s kojim se danas suočavaju sveučilišta diljem svijeta i kojemu je posvećena ova knjiga. Međutim, najprije se valja zapitati odakle taj izazov. Zašto je on globalan? I zašto je tako urgentan?

Prva, univerzalna i temeljna misija sveučilišta jest poučavanje, točnije – čuvanje, produblivanje, stvaranje te prijenos znanja i vještina. Druga misija, koju je sveučilište kao institucija postupno preuzelo, ponajviše uspjehom humboldtovskog modela sveučilišta, jest istraživanje. Dakako, nisu sva sveučilišta istraživačka. U mnogim zemljama postoje sveučilišta posvećena ponajprije ili isključivo poučavanju, na primjer u Sjedinjenim

očigledno zahtijeva temeljite zahvate i u prve dvije misije sveučilišta. Na primjer, ako treća misija sveučilišta znači pojačano izdvajanje ljudskih i materijalnih resursa za istraživanja koja bi mogla iznjedriti nove tehnologije i tako stvoriti nova radna mjesta, sveučilište mora prilagoditi svoje istraživačke prioritete, često nauštrb ekonomski manje isplativih istraživanja. Ako treća misija sveučilišta znači socijalnu uključenost i koheziju, sveučilište mora povećati upisne kvote i izlaznost, što može značajno ugroziti kvalitetu nastave. Ako pak treća misija uključuje prijenos znanja i kompetencija koje su izravno relevantne za tržište rada, onda sveučilište mora prilagoditi ili čak potpuno promijeniti programe koje nudi, što se lako može shvatiti kao ugroza individualnih akademskih sloboda. Sasvim općenito, tranzicija (ili bolje: transformacija) je teška, spora i složena jer sveučilište predstavlja iznimno kompleksan i trom sustav, osobito ondje gdje su upravljačke odgovornosti difuzno raspodijeljene, a ljudi u sustavu navikli na široko tumačenje akademskih prava i sloboda.

Međutim, svima je danas jasno da je transformacija sveučilišta u tom pravcu nužna. Naime, ako se prosperitetno društvo temelji na uspješnom gospodarstvu, a uspješno gospodarstvo na znanju i kreativnosti, onda je očito da je sveučilište iznimno važno za gospodarski uspjeh zemlje i prosperitet društva – pod uvjetom da proizvodi relevantna znanja, razvija kreativnost i na druge načine sudjeluje u izgradnji prosperitetnog društva. Zato je izazov treće misije sveučilišta globalan. Taj izazov bio je uočljiv i prije ekonomske krize 2007. godine, kada su Sjedinjene Američke Države isticane i kao primjer uspješnog gospodarstva i kao zemlja s najvećim brojem najuspješnijih sveučilišta na svijetu. Ali nakon 2007., otkada se nade za izlazak iz ekonomske krize polažu u znanje i kreativni potencijal, spomenuti izazov postaje urgentan, gotovo neizbježan.

Danas mnogi, uključujući autore priloga u ovoj knjizi, prihvaćaju model «trostruke zavojnice» koji su iznijeli Etzkowitz i Leydesdorff (1997). Prema tom modelu, u uspješnom gospodarstvu tri sastavna dijela «zavojnice» – sveučilište, vlast i industrija – stoje u čvrstom dinamičkom odnosu. «Kada su dijelovi zavojnice zdravi i međusobno povezani, zavojnica proizvodi

znanje, umješnost i tehnologiju prosperitetnih društava.» Taj uvid pretače se u politiku koja stvara «novi pritisak na sveučilište – da osigura specijaliziranu obuku sve većem broju studenata, da razvije i prenese tehnologije u gospodarstvo, te da odgovori na brojne potrebe društva» (str. v). Usljed tog pritiska, dakle, sveučilišta se diljem svijeta nalaze u procesu transformacije.

Kanadski Centar za istraživanje međunarodnog razvoja (*International Development Research Centre*) pokrenuo je 2006. godine međunarodni istraživački projekt posvećen globalnom fenomenu transformacije sveučilišta, ali i specifičnim aspektima treće misije sveučilišta u različitim zemljama. S tom svrhom osnovana je mreža «UniDev» – kratica koja nigdje nije izrijeком objašnjena, ali vjerojatno označuje «Universities in Development» – s ciljem ispitivanja odnosa sveučilišta s civilnim društvom, predstavnicima vlasti i poduzetnicima u dvanaest različitih zemalja. Radi se o sljedećim zemljama: Brazil, Danska, Južnoafrička Republika, Kina, Kuba, Latvija, Njemačka, Rusija, Švedska, Tanzanija, Vijetnam i Urugvaj. Ove zemlje, smatraju autori projekta, predstavljaju reprezentativan uzorak; radi se o zemljama različitih kulturnih krugova, na pet kontinenata, na različitim stupnjevima gospodarske razvijenosti, s različitim sveučilišnim tradicijama, koje čine 29 posto svjetskog stanovništva, 31 posto svjetske studentske populacije te 30 posto ukupne svjetske populacije istraživača, i na koje otpada 22 posto ukupnog svjetskog izdvajanja za istraživanje i razvoj (vidi tablice na str. 8). Nažalost, istraživanjem nije obuhvaćena niti jedna zemlja iz Srednje i Jugoistočne Europe.

Knjiga *Universities in Transition* prikazuje rezultate četverogodišnjeg projekta. Trideset i četvero autora sudjelovalo je u pisanju šesnaest poglavlja knjige. Poglavlja su podijeljena u tri cjeline. Prvu cjelinu čine uvod i dva poglavlja opće tematike. U uvodu (str. 1-10) urednici zbornika kratko predstavljaju projekt i daju osnovne podatke o zemljama koje su obuhvaćene studijom. Drugo poglavlje (str. 11-24), naslovljeno «In Search of Excellence? An International Perspective of Governance of University Research», uspoređuje prednosti i nedostatke dvaju osnovnih modela financiranja

koju financira švedsko-britanska farmaceutska tvrtka AstraZeneca), zajednički istraživački projekti sveučilišta i tvrtki, transfer tehnologija stvorenih na sveučilištima u gospodarstvo (na mnogim sveučilištima otvaraju se posebni uredi za transfer tehnologije), angažiranje sveučilišta u svrhu cjelokupnog istraživanja i razvoja potrebnog za određeni proizvod ili uslugu (npr. Nacionalni kemijski laboratoriji u Indiji razvili su katalizator «zeolit» za potrebe multinacionalne naftne tvrtke Akzo). Uz to, u mnogim zemljama značajni resursi izdvajaju se za znanstvene ili tehnološke parkove i «poslovne inkubatore», a istodobno se podupiru razni programi poticanja inovacija i zaštite intelektualnog vlasništva, no autor zaključuje da još uvijek ne postoje empirijski podaci koji bi nedvojbeno pokazali isplativost spomenutih izdvajanja.

Drugi dio knjige (str. 53-328) sastoji se od dvanaest poglavlja, od kojih je svako posvećeno jednoj od dvanaest odabranih zemalja. Svako poglavlje stavlja sveučilišta i/ili znanstvene institute u njihov nacionalni kontekst, uz kratki pregled povijesnih, društvenih i gospodarskih specifičnosti. Također, u većini poglavlja objašnjeni su tekući trendovi u organizaciji visokoobrazovnog sustava u pojedinoj zemlji, način financiranja istraživanja i razvoja, te složeni odnosi sveučilišta i društva, a osobito odnosi sveučilišta i gospodarstva.

U trećem dijelu knjige, koji se sastoji od zaključnog poglavlja naslovljenog «Synthesis» (str. 329-352), urednici zbornika sabiru temeljne zaključke i podatke iz pojedinih poglavlja. U zaključnom je poglavlju pokazano kako se sveučilišta u svijetu, na reprezentativnom uzorku od dvanaest odabranih zemalja, mijenjaju s obzirom na svaku od tri spomenute misije sveučilišta. Osobita se pozornost poklanja trećoj misiji i njezinim različitim poimanjima u različitim zemljama. Također, iz prethodnih poglavlja ekstrapolirana su tri glavna problema vezana za ulogu sveučilišta u društvu, a to su način financiranja visokog obrazovanja, relevantnost sveučilišnih istraživanja i kvaliteta nastave. Zaključak je autora da niti jedan postojeći model odnosa između sveučilišta i društva, uključujući model «trostruke zavojnice», nije sam po sebi dostatan za usmjeravanje i upravljanje složenim promjenama

